

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

*М.В.Дубініна, кандидат економічних наук
Миколаївський державний аграрний університет*

В умовах ринку, для забезпечення результативного управлінського впливу на процеси відтворення, звітність стає найбільш надійним і інформативним джерелом. Характеризуючи стан засобів та джерел їх утворення, процесів і результатів фінансово-господарської діяльності, вона покликана задовольнити запити користувачів про реальні матеріальні і фінансові можливості подальшої організації процесів відтворення. Наслідком таких вимог є реалізація ряду функцій звітності.

Розв'язанню теоретичних і методологічних питань фінансової звітності присвячена значна кількість досліджень вітчизняних вчених Ф.Ф.Бутинця, С.В.Голова, М.Я.Дем'яненка, Г.Г.Кірейцева, В.В.Сопка, П.Я.Хомина та інших вчених.

Крім того, проблеми звітності, процедури її складання та аналізу в умовах ринкової економіки досить повно висвітлені в працях вчених країн близького і далекого зарубіжжя: Я.В.Соколова, А.Д.Шеремета, Г.Велша, Б.Нідлза та інших.

Значні досягнення названих вчених стали основою подальшого дослідження проблем та формування висновків і пропозицій щодо удосконалення бухгалтерської фінансової звітності. Необхідно відмітити, що зарубіжний досвід складання і використання фінансової звітності представляє значний інтерес у теоретичному і практичному плані, однак його вивчення і використання вітчизняними теоретиками і практиками має максимально враховувати особливості розвитку і становлення економіки України на сучасному етапі.

Для досягнення поставленої мети нами було розкрито економічну сутність бухгалтерської фінансової звітності, визначено її роль у системі інформаційного забезпечення підтримки та обґрунтування управлінських рішень.

Процеси реформування бухгалтерського обліку, як і практика

використання Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, засвідчили наявність багатьох недостатньо вивчених і неузгоджених питань щодо формування та використання бухгалтерської фінансової звітності при обґрунтуванні та прийнятті управлінських рішень. Отже, виникає об'єктивна необхідність подальшого поглиблення теоретичних досліджень і методологічних розробок, спрямованих на удосконалення практики складання і використання бухгалтерської фінансової звітності та забезпечення адекватності її вимогам користувачів, що і визначає актуальність обраної теми дослідження.

У цілому вивчення та аналіз праць вчених-економістів, законодавчих актів та нормативно-правових документів з бухгалтерського обліку дає підставу зробити висновок, що більшість науковців вважають звітність системою показників, причому досить часто вказується на взаємопов'язаність таких показників між собою.

Не можна погодитися із інтерпретацією звітності лише як орієнтира процесу виконання бізнес-плану або лише результатів діяльності підприємства. Дані визначення, на нашу думку, не повністю розкривають можливості звітності.

Узагальнення зазначеного вище дає підставу стверджувати, що звітність — це систематизоване узагальнення облікових даних, що характеризують фінансово-господарську діяльність, фінансовий та майновий стан господарюючого суб'єкта за певний період.

При визначенні терміну “бухгалтерська фінансова звітність” провідними вченими і практиками-фахівцями з обліку та фінансів спостерігаються два підходи:

- 1) бухгалтерська фінансова звітність розглядається як єдина категорія;
- 2) розподіл звітності на фінансову та бухгалтерську, як дві взаємопов'язані категорії.

Оскільки фінансова інформація є кінцевим продуктом, який формує система бухгалтерського обліку, ми дотримуємося думки вчених, що вважають бухгалтерську фінансову звітність єдиною категорією.

Практика використання законодавчо-нормативної бази засвідчує неузгодженість і важке сприйняття термінів, що регулюють

бухгалтерський облік та розкривають лише ті ознаки, які лежать на поверхні, не висвітлюючи їх сутності, що призводить до формального їх сприйняття та застосування. Ця проблема певною мірою стосується і категорії “бухгалтерська фінансова звітність”, результати дослідження якої в сучасних працях з бухгалтерського обліку дозволяють стверджувати, що її визначення відповідно до П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” не повною мірою розкриває суть. З урахуванням зазначеного вище, нами пропонується наступне визначення категорії: бухгалтерська фінансова звітність — це регульована державою сукупність форм звітності, що містять загальну інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів підприємства та зміни власного капіталу за звітний період, які взаємопов’язані між собою та покликані задовольнити конкретні інформаційні потреби її користувачів.

Таке визначення бухгалтерської фінансової звітності має наступні переваги: 1) вказує на регламентацію з боку держави; 2) зазначає об’єкт звітності — інформація про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та власний капітал; 3) регламентує періодичність складання і подання; 4) відзначає взаємозв’язок між показниками звітних форм; 5) вказує мету складання та адресність подання звітності.

Значення фінансової звітності при обґрунтуванні і прийнятті управлінських рішень обумовлює необхідність глибшого дослідження основ її регулювання. В ринковій економіці завдання бухгалтерського обліку, а відповідно і фінансової звітності, докорінно змінюються адекватно змінам, які відбуваються в характері і цілях господарської діяльності підприємств. На фінансову звітність покладається вирішення таких завдань:

- надавати інформації про склад ресурсів підприємства і джерел їх формування, а також зміни, що відбуваються в них. Ця інформація повинна задовольняти всім вимогам користувачів, незалежно від їх інформаційних потреб;
- надавати інформацію, зрозумілу існуючим і потенційним інвесторам. Це завдання впливає із вимог, що ставляться

перед фінансовою звітністю.

Оскільки основною метою існуючих і потенційних кредиторів та інвесторів є доходи, що перевищують витрати, то наступне завдання, яке повинно виконуватись:

- надавати інформацію, що дозволяє судити про суми, час і ризики, які пов'язані з очікуваними економічними вигодами.

Обґрунтування та прийняття рішень передбачає прогнозування наслідків минулих, теперішніх і майбутніх подій, що визначає наступне завдання:

- забезпечувати зручне і тривале зберігання облікової інформації.

Критерієм оцінки якості виконання завдань є ступінь впливу на прийняття управлінських рішень.

Ці та інші завдання, які можуть виникнути в процесі розвитку ринкової економіки, можуть бути вирішені лише в умовах дотримання основних вимог, що ставляться до звітності.

Відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” звітна інформація повинна бути корисною для заінтересованих користувачів, що забезпечується шляхом дотримання якісних її характеристик та ряду принципів формування фінансової звітності. Проте питання щодо переліку, змістового навантаження та оптимального поєднання якісних характеристик та принципів формування залишаються дискусійними. Оскільки якісні характеристики визначають корисність звітної інформації, нами було досліджено їх вплив на звітну інформацію та прийняття обґрунтованих рішень. У П(С)БО 1 виділено чотири якісні характеристики звітності: зрозумілість, доречність, достовірність, зіставність.

Визначення суті та класифікації звітності в економічній літературі характеризується великим різноманіттям точок зору. Проте якісний аналіз категорії “звітність” та її інтерпретацій показав, що чіткого визначення цього терміну ще бракує. Нами запропоновано визначення бухгалтерської фінансової звітності, що орієнтується як на запити користувачів, так і зазначає роль держави в її регулюванні.

Узагальнюючи все зазначене вище, необхідно відмітити, що

використання якісних ознак фінансової звітності, повинно носити збалансований характер, що дозволить підвищити ефективність використання звітної інформації під час обґрунтування управлінських рішень.